

Kokkuvõte

Vähemtuntud loomseid tekstiilkiude saab peamiselt kitse (mohäär, kašmiir), kaamelite (kaameli- ja alpakavill) ja veiste perekonda kuuluvate loomade (jakivill, qiviut) ning angoora küüliku villakust. Unikaalsete omaduste ja erakordse peenuse tõttu nimetatakse neid ka luksuskiududeks. Kõige enam toodetakse luksuskiududest mohääri ja kašmiiri ning kõige haruldasemad on guanako- ja vikunjavillad. Piiratud koguste tõttu kasutatakse neid villasid tihti segus lambavilla, viskoosi, nailoni ja puuvillaga. Villakarvade pikkusest ja läbimõõdust sõltub nende kasutusotstarve ja hind, mistõttu on oluline tähtsus kahekihilise villaku efektiivsel eraldamisel ja sorteerimisel. Töötlemisel, värvimisel ja viimistlemisel kasutatakse analoogilisi seadmeid nagu lambavilla puhul, aga tulenevalt nende laigest säbarusest ja madalamast kohesioonist, peab seadmed ja tingimused (näiteks värvimis- ja viimistlusmeetodid) kohandama vastavalt kiu eriomadustele. Suurt rõhku pööratakse värvimis- ja viimistlusprotsessides töölusajale, temperatuurile ja pH-tasemele, et selle käigus ei hävitataks ega kahjustataks olulisel määral luksuskiudude tähtsaimaid omadusi - pehmust ja läiget. Loomsetele kiududele on iseloomulikud teatud morfoloogilised omadused ja tunnused, mis mitte ainult ei võimalda neid üksteisest eristada, vaid ka kindlaks määrata nende liik või perekonnaline kuuluvus. Identifitseerimisel uuritakse kiudude pindstruktuure, sisemust ja ristlõikepinnakuju. Eristamiseks on vajalik teada peenete ja jämedate loomakiudude vastavaid liigiomaduseid medulla tüüpe, katterakkude asetust ja mustrit ning ristlõikepinnakuju.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli anda ülevaade vähemtuntud loomsetest tekstiilkiududest, nende omadustest, tuvastamisest ja kasutamisest rõiva- ja tekstiilitööstuses. Kätesaadava kirjanduse abil toodi välja üldised loomsete kiudude omadused ja enamikule loomsetele vähemtuntud tekstiilkiududele omased erilised omadused ning nende peamised kasutusvaldkonnad. Samuti anti töös põhjalikum ülevaade mõnest vähemtuntud loomsest kiust. Lisaks kirjeldati vähemtuntud loomsete tekstiilkiudude tuvastamise võimalusi, mistõttu sisaldab töö SEM kujutisi ja mikrofotosid erinevate vähemtuntud loomsete tekstiilkiudude pindstruktuuridest, medulla tüüpidest ja ristlõikepinna kujudest. Uurimistöö tulemusena koostati kokkuvõtlik tabel Eesti talude ja farmide kohta, kust leiab info loomade arvu, villatoodangu, viimase realiseerimise ja talude/farmide eesmärkide kohta.

Alpakasid kasvatakse Eestis alates 2012. aastast ning erinevatel andmetel on 2017. a maikuu seisuga Eestis ligikaudu 150 isendit. Eesti suurim alpakafarm 40 alpakaga asub Ares, Pärnumaal ja suurim angoora küülikute kasvatus 70 küülikuga Kuusalus, Harjumaal. Eestis

peetakse angoora küülikuid ja alpakasid kas lemmikloomadena või ärilisel eesmärgil. Äriliste eesmärkide hulka kuuluvad villa ja lõnga ja ning käsitöötoodete müük, tõuloomaaretus ja müük ning turism. Kõige suurem kitsaskoht Eestis peenvilla andvate loomade pidamisel on moodsa ketrusvabriku puudumine, mistõttu on kasvatajad sunnitud ostma ketrusteenust Euroopast.